

Programa

Tema 1. L'anàlisi de la realitat internacional: conceptes i definicions

1. La dimensió política de les relacions internacionals:
"relacions internacionals" versus "Relacions Internacionals".
2. L'anàlisi i explicació de la pol. internacional:
 - 2.1. On, (l'arena), qui (actors), què (l'agenda), com (l'estructura), per què (paradigmes, imatges conceptuals), amb quin resultat (efectes).
 - 2.2. La noció de sistema: actors; estratificació i estructura; pautes d'interacció; regles.
3. L'arena.
 - 3.1. El marc físic comú a tots els participants: constriccions i influències geogràfiques.
 - 3.2. Mapes, projeccions, percepcions i cosmovisions.
4. Els actors.
 - 4.1. L'Estat: territori (fronteres, enclau, espai...); població (nació, ètnia, diàspora, irredentisme...); govern, sobirania (interna, externa).
 - 4.2. Les organitzacions internacionals (tipus d'OIG; tipus d'ONGs).
 - 4.3. Els actors i relacions transnacionals
5. L'agenda.
 - 5.1. "High" i "low" politics.
 - 5.2. Seguretat nacional, política exterior, guerra, cooperació, conflicte.
6. L'estructura (El sistema d'estats).
 - 6.1. Estratificació i jerarquia: constriccions i condicionants; recursos i capacitats; influència; poder; indicadors de poder; tipologia dels Estats.
 - 6.2. Formes d'exercir poder: els objectius; els instruments (diplomàtics, militars, propagandístics, econòmics, culturals); voluntat política; estratègies.
 - 6.3. Interaccions entre Estats: tipus; alineament; no alineament; neutralitat/neutralització; aliances.
 - 6.4. Pautes i regles d'interacció: anarquia; polaritat (unipolar, bipolar, tripolar, multipolar...); estabilitat /inestabilitat; equilibri del poder; interdependència; ordre.

Lectures obligatòries:

- 1) M. Merle, Sociología de las relaciones internacionales, pp. 263-399 ("Actores") [vegi's bibliografia general].
- 2) C. del Arrenal, Introducción al estudio de las relaciones internacionales, pp. 15-37 ("Introducción") [30 ed. Vegi's bibliografia general].
- 3) K. J. Holsti, International Politics. A Framework for Analysis, pp. 142-157 ("Foreign-Policy Actions, Power...") [5a ed. Vegi's bibliografia general].

Bibliografia de referència:

- R. Aron, Paz y guerra entre las naciones (vol. I), Madrid, Alianza, 1985.
- F. Attinà, La Política Internazionale contemporanea, Milano, Franco Angeli, 1989 (2a ed.) [part I].
- K.J. Holsti, International Politics (*op. cit.*)

Tema 2. La construcció de l'ordre internacional de postguerra

1. El món de 1945

- 1.1. L'endemà de la II guerra mundial:
 - 1.1.1. Vençedors i vençuts: Estats Units, Europa i Àsia en acabar la II guerra mundial.
 - 1.1.2. L'arma nuclear: un món diferent.
 - 1.1.3. Les bases de l'hegemonia dels Estats Units.
- 1.2. Les reflexions sobre la guerra: els plans de pau:
 - 1.2.1. El manteniment de la pau i la seguretat.
 - 1.2.2. L'ordre econòmic internacional.

2. El sistema de Nacions Unides

- 2.1. Els antecedents de la Carta de San Francisco. Les lliçons de la Societat de Nacions.
- 2.2. Objectius i principis de les NN.UU.
- 2.3. Òrgans de les NN.UU. Estructura de poder: Estats iguals, responsabilitats desiguals.
- 2.4. Crisi i resorgiment: les NN.UU. en el món contemporani.

3. L'articulació de l'ordre econòmic internacional: 1944-1947. El sistema monetari internacional

- 3.1. La Conferència de Bretton Woods: el sistema monetari internacional:
 - 3.1.1. Objectius, esperit i agenda
 - 3.1.2. Característiques del sistema de Bretton Woods
 - 3.1.3. Principals etapes del sistema monetari intern.

3.2. La creació de les institucions econòmico-financeres internacionals:

3.2.1. El Fons Monetari Internacional

3.2.2. El Banc Mundial

4. L'articulació de l'ordre econòmic internacional. 1944-47. El comerç internacional

4.1. La Conferència de L'Havana i el GATT (Acord General d'Aranzels Duaners i Comerç).

4.2. Objectius i principis del GATT

4.3. Regles de funcionament

4.4. L'estructura de poder al si del GATT

Lectures obligatòries

- 1) A. Truyol Serra, La sociedad internacional, Madrid, Alianza, 1983, pp. 81-98 ("La sociedad mundial en busca de un orden nuevo").
- 2) Naciones Unidas, ABC de las Naciones Unidas, Nueva York, Naciones Unidas, 1990, pp. 1-19 ("Origen, propósitos, principios y estructura").
- 3) R. Aron, La república imperial. Los Estados Unidos en el mundo (1945-1972), Madrid, Alianza, 1976, pp. 196-220 ("Libertad de las personas y del comercio").

Bibliografia de referència

- R. Gilpin, The Political Economy of International Relations, Princeton, Princeton U.P., 1987.
- L. M. Goodrich, The United Nations in a Changing World,
- H. van der Wee, Historia económica mundial del siglo XX, Barcelona, Crítica, 1986.

Tema 3. La guerra freda. Armes nuclears i contenció

1. L'ordre mundial de 1945 i els inicis de la política de contenció

1.1. Les conferències de Ialta i Postdam.

1.2. Churchill i els preparatius de la guerra freda

1.3. La noció de contenció de Kennan

1.4. La doctrina Truman i la contenció militar de l'URSS

2. L'arma nuclear. Del monopoli al duopoli

2.1. Estats Units, la Unió Soviètica i el Pla Baruch

2.2. La dissuasió nuclear

2.3. L'inici de la cursa d'armaments

2.4. La impossibilitat de guerra i la doctrina de represàlies massives.

3. La guerra de Corea

3.1. El paral·lel 38 i les implicacions del repartiment asiàtic.

3.2. El paper de les NN.UU.

3.3. La dimensió regional del conflicte

3.4. Estats Units i el NSC-68

4. Les conseqüències de la guerra de Corea

4.1. La implementació del NSC-68

4.2. L'URSS i la fi del "conflicte irresoluble"

4.3. L'eixamplament de l'Aliança Atlàntica.

4.4. La "pactomania" de Dulles.

Lectures obligatòries

- 1) R. Aron, La república imperial [op. cit.], pp. 46-80 ("En busca del culpable. Los orígenes de la guerra fría").
- 2) "Acuerdos de Yalta", en R. Mesa La sociedad internacional (vol. I) [vegi's bibliografia general], pp. 51-62.
- 3) G. Kennan, Memorias de un diplomático, Barcelona, Luis de Caralt, 1972, pp. 446-456 ("Extractos del mensaje telegráfico de Moscú...").

Bibliografia de referència

- W. Arkin/R. Fieldhouse, El campo de batalla nuclear, Barcelona, Ariel, 1987.
- L. Freedman, The Evolution of Nuclear Strategy, Londres, Macmillan, 1981.
- John L. Gaddis, Strategies of Containment. A Critical Appraisal of Post-War American National Security Policy, Oxford, Oxford Univ. Press, 1982.

Tema 4. La construcció de l'Europa occidental

1. Reconstrucció econòmica

1.1. L'Europa de postguerra: xifres significatives.

1.2. El Pla Marshall: la lògica de la contenció

1.3. L'OECE: el primer debat sobre el model d'unificació europea.

1.4. La reconstrucció alemanya en el bloc occidental.

2. Naixement de l'atlantisme

2.1. Amenaces militars: del Pacte de Dunkerke al Pacte de Brussel·les.

- 2.2. La Unió Occidental: el fracàs d'una organització europea (1948-49).
- 2.3. El compromís nord-americà: el Pacte Atlàntic.
- 2.4. Creació i evolució de l'OTAN (1951-55).
3. El procés d'unificació europea
 - 3.1. Orígens del moviment europeïsta
 - 3.2. Cooperació versus integració: models d'Europa occidental.
 - 3.3. El Congrés de La Haia (1947)
 - 3.4. El Consell d'Europa: nova etapa en la unificació europea.
4. Els orígens de les Comunitats Europees
 - 4.1. El Pla Schuman: la reconciliació franco-alemanya.
 - 4.2. La lògica supranacional/sectorial: la CECA
 - 4.3. El fracàs de la integració política: el debat sobre la Comunitat Europea de Defensa (CED).
 - 4.4. Reforçament de l'Europa econòmica: la CEE.

Lectures obligatòries

-) H. Graml/P. Benz, El siglo XX. Europa después de la Segunda Guerra Mundial, 1945-1982, volum I, Madrid, Siglo XXI, 1986, pp. 47-71 ("Comienzos de la unificación europea").
-) G. F. Kennan, Memorias de un diplomático (*op. cit.*), pp. 327-340.
-) "Tratado de de la Organización del Atlántico Norte", en R. Mesa, La sociedad Internacional (vegi's bibliografia general), vol. I, pp. 293-300.

Bibliografia de referència

- Clive Archer, Organizing Western Europe, Londres, Edward Arnold, 1990.
- H. Brugmans, La idea europea, 1920-1970, Madrid, Edit. Moneda y Crédito, 1972.
- Pierre Gerbet, La construction de l'Europe, Paris, Imprimerie Nationale, 1983 (en particular les planes 55-248).
- A. Grosser, Les occidentaux. Les pays d'Europe et les Etats Unis depuis la guerre, Paris, Fayard, 1981 [edició revisada de l'original de 1978; existeix també una versió anglesa].
- C. Gutiérrez Espada, El sistema institucional de las Comunidades Europeas, Madrid, Tecnos, 1988.

Tema 5. La Unió Soviètica i la construcció del bloc de l'Est

1. Alguns trets de la pol. exterior soviètica (1917-1944)
 - 1.1. L'abandó de l'ideal d'internacionalització: la necessitat de seguretat i estabilitat.
 - 1.2. Contenció de l'hostilitat externa: obstaculitzar la formació de coalicions; participació en organitzacions internacionals; pactes amb potències enemigues.
 - 1.3. Expansió geogràfica: 1920 a 1945.
 - 1.4. La visió d'Europa. Lenin: Europa oriental com obstacle per exportar la revol. a Alemanya. Stalin i l'eslavofília.
2. L'articulació d'un espai artificial (1945-56)
 - 2.1. La ideologització de la geografia: l'Europa de l'Est. La creació d'estats "paraxocs" (l'accés al poder dels Partits comunistes i la reconstrucció soviètica).
 - 2.2. La creació del CAEM.
 - 2.3. La crisi iugoslava i les seves conseqüències.
 - 2.4. La política de l'URSS a Àsia: el naixement de la Rep. Popular de Xina i les perspectives revolucionàries; Corea.
3. La creació del Tractat de Varsòvia i l'inici de la desestalinització
 - 3.1. Gènesi i estructura.
 - 3.2. La doble funció del Tractat.
 - 3.3. L'impacte de la mort d'Stalin.
 - 3.4. La desestalinització i la intervenció a Hongria. El nou paper de la Rep. Pop. de Xina.
4. Desestalinització i coexistència pacífica (1956-68)
 - 4.1. El voluntarisme del període Jruscev: les relacions amb els Estats Units i Xina.
 - 4.2. La crisi de Berlín. Les relacions Est-Oest: França.
 - 4.3. Dissidències: Rumania, Xina.
 - 4.4. L'aixafament de la primavera de Praga: la sobirania limitada (doctrina Brejnev) i el procés d'"integració".

Lectures obligatòries:

- 1) "Tratado de Amistad, Cooperación y Asistencia Mutua", a R. Mesa, La sociedad internacional contemporánea, vol. II [vegi's bibliografia general], pp. 7-11.
- 2) F. Fetjó, Historia de las democracias populares (tomo I: Los acontecimientos), Barcelona, Martínez Roca, 1971, pp. 78-88.

119-145 ("El XX Congreso"; "Las revoluciones de octubre de 1956").

- 3) I. Deutscher, La década de Jrushov, Madrid, Alianza, 1971, pp. 50-72 ("Política exterior").

Bibliografía de referència

- G. Arbátov, La lucha ideológica en las relaciones internacionales contemporáneas, Moscú, Ed. Progreso, 1973.
- H. Carrère d'Encausse, Le Grand-Frère, París, Flammarion, 1983.
- J. Lévesque, L'URSS et sa politique internationale de Lénine à Gorbatxov, París, Armand Colin, 1987 (2ª ed.).
- Carlos Taibo (ed.), De la revolución de octubre a Gorbachov. Una aproximación a la Unión Soviética, Madrid, Fundamentos, 1991.

Tema 6. Descolonització i no alineament

1. L'impacte de la colonització.

- 1.1. Els grans imperis colonials
- 1.2. El govern indirecte i les seves implicacions
- 1.3. La política d'assimilació
- 1.4. Els inicis de la descolonització

2. La descolonització després de la II guerra mundial

- 2.1. Les previsions de Nacions Unides
- 2.2. La desmembració del Raj
- 2.3. El problema d'Indoxina
- 2.4. La dislocació d'Àfrica.

3. La declaració de Bandung (1955)

- 3.1. La gènesi de la solidaritat afro-asiàtica
- 3.2. Els principis de la coexistència pacífica
- 3.3. El paper de les NN.UU.
- 3.4. Neutralitat i condemna dels blocs

4. El Moviment dels Països No-Alineats: evolució i tendències

- 4.1. La Conferència de Belgrad (1961)
- 4.2. La crisi del Congo i els posicionaments a l'Àfrica
- 4.3. Coexistència pacífica i conflictes afro-asiàtics.
- 4.4. La conferència d'Alger i la reivindicació econòmica

Lectures obligatòries

- 1) "Declaración de Bandung", en R. Mesa, La sociedad internacional [vegi's bibliografía general], vol. II, pp. 165-175.
- 2) "Declaración de Argel", en Jan Osmanczyk, Enciclopedia Mundial de Relaciones Internacionales y las Naciones Unidas, Mexico, FCE, 1976.
- 3) F. García de Cortázar/J.M. Lorenzo, Historia del mundo actual. 1945-1989, Madrid, Alianza, 1990, pp. 63-103 ("Un mundo descolonizado").

Bibliografía de referència

- Henri Grimal, Historia de las descolonizaciones del siglo XX, Madrid, IEPALA, 1985 [existeix edició anglesa i francesa].
- José U. Martínez Carreras, Historia de la descolonización 1919-1986. Las independencias de África y Asia, Madrid, Istmo, 1987.
- Tibor Mende, De l'aide à la recolonisation, París, Ed. du Seuil, 1979.

Tema 7. La distensió

1. La política de distensió

- 1.1. Guerra freda/coexistència pacífica/distensió
- 1.2. Kissinger: ideòleg de les relacions EE.UU.-URSS
- 1.3. El triangle de la distensió: EE.UU.-URSS-Xina
- 1.4. Vietnam i el petroli

2. La gestió de l'armament nuclear

- 2.1. La crisi de Cuba (1962): la introducció de la lògica negociadora.
- 2.2. El Tractat de No Proliferació Nuclear (1968).
- 2.3. Les SALT (1972-78)
- 2.4. Els euromíssils: de la distensió a la nova guerra freda

3. La qüestió alemanya

- 3.1. La RFA com a nova potència econòmica
- 3.2. La situació internacional de les dues Alemanyes
- 3.3. L'*Ostpolitik* de Willy Brandt
- 3.4. Els tractats de l'*Ostpolitik*

4. La distensió a Europa

- 4.1. El nou paper de l'Europa occidental i les relacions amb els Estats Units.
- 4.2. La noció de seguretat paneuropea.
- 4.3. El procés CSCE: l'Europa dels 35
- 4.4. Contingut de l'Acta Final de Helsinki.

Lectures obligatòries

- 1) S. Hoffmann, Orden mundial o primacia. La política exterior americana desde la guerra fría, Buenos Aires, GEL, 1988 [original en anglès; existeix també versió francesa], pp. 47-102 (cap. II, sec. 18).
- 2) "Declaraciones sobre los Principios que rigen las Relaciones entre Estados" (Acta Final de Helsinki), en R. Mesa, La sociedad internacional... [vegi's bibliografia general], pp. 192-200.

Bibliografia de referència

- Victor-Yves Gheballi, La diplomatie de la détente: la CSCE, 1973-1989. Brussel·les, Bruylant, 1989.
- A. Grosser, Les occidentaux [op. cit.]
- H. Kissinger, White House Years, Wiedenfeld and Nicholson, 1979 [existeix edició francesa i espanyola].
- J. C. Pereira, Historia y presente de la guerra fría. Madrid, Istmo, 1989.

Tema 8. El conflicte àrabo-israelià i els problemes d'Orient Mitjà

1. Els mandats europeus i la creació de l'Estat d'Israel

- 1.1. L'acord Sykes-Picot i la declaració Balfour
- 1.2. L'emergència dels nous Estats
- 1.3. La distribució de recursos
- 1.4. Israel versus països àrabs

2. Panarabisme i guerra dels Sis Dies

- 2.1. Nàsser i el lideratge regional
- 2.2. La crisi de Suez
- 2.3. Les implicacions de l'antagonisme Est-Oest
- 2.4. El problema dels territoris ocupats

3. El problema palestí i les rivalitats intra-àrabs

- 3.1. La guerra del Yom-Kippur
- 3.2. Els acords de Camp David
- 3.3. El conflicte libanès
- 3.4. Els moviments islàmics

4. La guerra del Golf i l'ordre regional a l'Orient Mitjà

- 4.1. La contenció d'Iran per Irak
- 4.2. La invasió de Kuwait i el paper de les NN.UU.
- 4.3. La Intifada i l'estancament del problema palestí
- 4.4. La militarització de la zona

Lectures obligatòries

- 1) H. Graml/P. Benz, El siglo XX. Problemas mundiales entre los bloques de poder, volum 3, Madrid, Siglo XXI, 1986, pp. 145-187. ("Israel: el problema del estado nacional y el conflicto del Oriente Próximo").
- 2) J. U. Martínez Carreras, El mundo árabe e Israel, Madrid, Istmo, 1991, pp. 203-232. ("La reactivación de los conflictos y la búsqueda de la paz").

Bibliografia de referència

- Fouad Ajami, The Arab Predicament, Cambridge University Press, 1981.
- J.P. Derriani, Le Moyen Orient au XXème siècle, Paris, Armand Colin, 1990.
- G. Corne, Le Proche Orient éclaté, 1956-1991, Paris, Gallimard, 1991.

Tema 9. Crisi i evolució del sistema econòmic internacional

1. El mapa econòmic del món a principis dels anys 70s: Nord i Sud

- 1.1. La recuperació d'Europa occidental i de Japó.
- 1.2. El problema del subdesenvolupament. Les NN.UU. i el subdesenvolupament. L'ajut internacional.

2. La fragilitat del sistema de Bretton-Woods

- 2.1. Les dificultats de l'economia dels Estats Units
- 2.2. La fi del sistema de Bretton-Woods: la fi de la convertibilitat dòlar-or (1971); la segona devaluació del dòlar i l'inici dels canvis flotants (1973); els acords de Jamaica. L'enterrament de Bretton-Woods.

3. La crisi energètica de 1973: el petroli com arma

- 3.1. La situació del mercat de petroli de 1945 a 1973: de l'oligopoli de les "set germanes" a la creació de l'OPEP.
- 3.2. La guerra del Yom-Kippur i la solidaritat del món Àrab: la decisió unilateral de l'OPAEP.

4. La fragmentació del Sud

- 4.1. Augment de les distàncies: els pobres cada cop més pobres (els "Least Less Developed Countries").
- 4.2. L'enlairament de les NIEs ("New Industrialized Economies"): els quatre dracons asiàtics i les NIEs d'Amèrica Llatina.

Lectures obligatòries

- 1) R. Centeno, El petróleo y la crisis mundial, Madrid, Alianza, 1982, pp. 13-40 ("El gran juego").

- 2) Susan George, La maquinaria del hambre, Madrid, El País/Aguilar, 1987, pp. 23-67 ("La creación del hambre").

Bibliografía de referencia

- P. Lorot/T. Schob, Singapour, Taiwan, Hong Kong, Corée du Sud. Les nouveaux conquérants?, Paris, Hatier, 1988 [particularment la primera part].
- OECD, Les nouveaux pays industriels, Paris, OECD, 1988 [sobretot el cap. 3, part II].
- J. E. Spero, Política económica internacional, Buenos Aires, El Ateneo, 1985 [especialment el cap. 9. Existeix edició anglesa].
- H. van der Wee, Historia económica mundial del siglo XX [op. cit.; especialment el cap. 12].

Tema 10. La dècada dels 80s. Espanya a les relacions internacionals (1982-1992)

1. Ubicació d'Espanya en el sistema internacional

- 1.1. El pes del franquisme: síndrome d'aïllament, penetració, polítiques de substitució i atipicitat de l'opinió pública.
- 1.2. Objectius i fases de la transició en pol. exterior a) mundialització; b) homologació i inserció plena en el bloc europeu-occidental; c) elaboració d'una pol. exterior autònoma.
- 1.3. Les gran qüestions: a) Europa; b) política de seguretat; c) àrees i temes privilegiats.
- 1.4. Canvi o continuïtat?

2. La política de seguretat

- 2.1. El trencament del consens: l'ingrés a l'OTAN. El conveni bilateral de 1982.
- 2.2. El redisseny de la presència en el món occidental: del "decàleg" sobre pau i seguretat (1984) al referèndum sobre la pertinença a l'OTAN.
- 2.3. "Semialineament" i concreció del "decàleg"; a) les relacions bilaterals amb els EE.UU.; b) l'aportació militar a l'OTAN; c) l'ingrés a la Unió Europea Occidental.
- 2.4. La postura espanyola en el debat sobre la seguretat europea en el període de postguerra freda.

3. La dimensió europea

- 3.1. Modernització i europeïsmes, claus de volta de la pol. exterior i de seguretat.
- 3.2. Les negociacions per a l'adhesió les CC.EE.
- 3.3. La inserció comunitària: l'exemple de la presidència comunitària (primer semestre de 1989); les negociacions per a Lomé IV (Rep. Dominicana).

- 3.4. L'horitzó 1992: Les postures a propòsit de la unió econòmica i monetària i la unió política.

4. Àrees i temes preferents

- 4.1. Les relacions amb Amèrica Llatina: interlocutor privilegiat? Els acords de nou tipus; el Vè Centenari; la comunitat iberoamericana de nacions.
- 4.2. Les relacions amb la Mediterrània i el món àrab.
- 4.3. Els drets humans
- 4.4. El "descobrimt" d'Europa central i oriental.

Lectures obligatòries

- F. Morán, Una política exterior para España, Barcelona, Planeta, 1980, pp. 15-25.
- F. Aldecoa, "Las constantes de la política exterior española", a la revista *Política y Sociedad*, hivern de 1989, pp. 61-78.
- E. Barbé, "La transición española: Cambio y continuidad en la política exterior y de seguridad", a la revista *Papers*, n.º 33, 1990, pp. 103-121.

Bibliografía de referencia

- R. Mesa, Democracia y política exterior en España, Madrid, Eudema, 1988.
- B. Pollack/G. Hunter, The Paradox of Spanish Foreign Policy, Londres, Pinter Publishers, 1987.
- Anuaris del CIP i del CIDOB [vegi's bibliografia general].

BIBLIOGRAFIA GENERAL DE L'ASSIGNATURA

Només figuren els llibres de consulta general i les obres de referència que caldrà emprar habitualment al llarg de tot el curs. Recordi's que, a més de les lectures obligatòries, existeix també una bibliografia de referència per a cadascun dels temes.

Obres de consulta

- ARENAL, Celestino del, Introducción a las relaciones internacionales, Madrid, Tecnos, 1987 (2ª ed.).
- ARKIN, W./FIELDHOUSE, R., El campo de batalla nuclear, Barcelona, Ariel, 1987.
- ATTINA, Fulvio, La política internacional contemporánea, Milano, Franco Angeli, 1989 (2ª ed.).
- CALVOCRESSI, Peter, Historia política del mundo contemporáneo. De 1945 a nuestros días, Madrid, Akal, 1987.
- DIEZ DE VELASCO, Manuel, Instituciones de Derecho Internacional (tomo II: Organizaciones Internacionales), Madrid, Tecnos, 1986 (5ª ed.).
- DUROSELLE, J.B., Histoire Diplomatique de 1919 à nos jours, Paris, Dalloz, 1985 (9ª ed.) [es pot emprar la traducció catalana parcial en dos volums intitolats, respectivament, *Història Universal Contemporània 2. Les relacions internacionals de 1918 a 1945*,

Barcelona, Ed. Universitàries Catalanes, 1982; *Història Universal Contemporània 3. Les relacions Internacionals: 1945-1978*, Barcelona, Ed. Univ. Catal. 1982].

- HOLSTI, K.J. *International Politics. A Framework for Analysis*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1988 (5a ed.).

- LOZANO BARTOLOZZI, P., *Estructura y dinámica de las relaciones internacionales*, Barcelona, Mitre, 1987.

- LUNDSTADT, G., *Major Developments in International Politics. 1945-1986*, Oxford, Oxford University Press, 1988.

- MAMMARELLA, Giuseppe, *Historia de Europa contemporánea (1945-1990)*, Barcelona, Ariel, 1990.

- MERLE, Marcel, *Sociologie des Relations Internationales*, Paris, Dalloz, 1988 (4a ed.) [existeix versió castellana d'aquesta edició amb el títol de *Sociología de las relaciones internacionales*, Madrid, Alianza Edit., 1991].

- MESA, Roberto (compilador), *La sociedad internacional contemporánea. Documentos básicos* (2 vols), Madrid, Taurus, 1982.

- RUSSETT, Bruce/STARR, Harvey, *World Politics. The Menu for Choice*, Nova York, Freeman and Company, [3a ed.], 1989.

- VOGELS, J.P., *Le monde depuis 1940. Un demi siècle de relations internationales*, Brussel·les, De Boeck, 1986.

Obres de referència

- CENTRO DE INVESTIGACION PARA LA PAZ (CIP), *Anuario del CIP*, Madrid, CIP/Fundamentos, 1990, anual (les edicions anteriors havien estat editades per Fontamara, Debate i IEPALA).

- CIDOB, *Anuario internacional CIDOB. Edición de 1990*, Barcelona, CIDOB, 1991 [existeix també una edició de 1990].

- CHALIAN, G./RAGEAU, J.P. *Atlas estratégico y geopolítico*, Madrid, Alianza, Edit., 1984 [existeix una versió actualitzada --1991-- de l'original francès].

- MARENCHES, Alexandre de, *Atlas géopolitique*, Paris, Stock, 1988 (existeix ed. castellana d'editorial Aguilar).

- SIPRI, *Armament i Desarmament. Compendi del SIPRI 1990*, Bellaterra, Centre d'Estudis sobre la Pau i el Desarmament (UAB)/Associació per a les Nacions Unides, 1991.

- AA. VV., *L'état du monde. Annuaire économique et géopolitique mondial*, Paris, La Découverte, anual [existeix traducció castellana d'editorial Akal. Tanmateix, la data que figura a la portada de l'edició castellana no sol coincidir amb l'original francesa].

DESENVOLUPAMENT DE LES CLASSES I SISTEMA D'AVALUACIO

El curs està organitzat en dos quadrimestres diferenciats.

El primer (26 de setembre a 17 de gener) consisteix a:

1. El tractament a classe dels temes 1 a 5 (per cadascun dels temes s'indica una sèrie de lectures, necessàries per preparar l'examen).

2. La participació en dues (com a mínim) de les quatre pràctiques organitzades durant el quadrimestre). Aquestes pràctiques seran:

2.1. El mapa d'Europa (1919-1933), que es realitzarà durant la setmana del 14 al 18 de octubre a l'hora habitual de classe i a l'aula habitual.

2.2. El mapa d'Europa (1933-1945), durant la setmana de l 4 al 10 de novembre.

2.3. Control d'armaments, durant la setmana del 25 al 29 de novembre.

2.4. Armes químiques, durant la setmana del 7 al 10 de gener.

Les pràctiques suposen la lectura prèvia d'uns materials de treball (que es podran comprar anticipadament), l'elaboració d'una fitxa per a cada pràctica (es comentaran les característiques a classe) i la participació en la discussió a classe.

3. L'examen del primer quadrimestre (setmana del 20 al 24 de gener) constarà de quatre preguntes: una sobre les pràctiques i tres sobre els cinc primers temes del programa (tenint en compte que l'estudiant haurà fet les lectures indicades).

El segon quadrimestre (28 de gener a 8 de maig) consisteix a:

1. El tractament a classe dels temes 6 a 10 (per cadascun dels temes s'indica una sèrie de lectures, necessàries per preparar l'examen).

2. La participació en dues (com a mínim) de les quatre pràctiques organitzades durant el quadrimestre). Aquestes pràctiques seran:

2.1. Descolonització d'Àfrica (10 al 14 de febrer).

2.2. Política exterior xinesa (2 al 6 de març).

2.3. Nacions Unides a la dècada dels vuitanta (23 al 27 de març).

2.4. Líban: construcció i destrucció d'un estat (21 al 24 d'abril).

Les pràctiques suposen la lectura prèvia d'uns material de treball (que es podran comprar anticipadament), l'elaboració d'una fitxa per a cada pràctica (es comentaran les característiques a classe) i la participació en la discussió a classe.

3. L'examen del segon quadrimestre (setmana del 27 al 31 d'abril) constarà de quatre preguntes: una sobre les pràctiques i tres sobre els cinc primers temes del programa (tenint en compte que l'estudiant haurà fet les lectures indicades).

Nota final: La nota global de curs s'obtéindrà de la següent manera: un 25% a partir del treball realitzat a les classes pràctiques i un 75% a partir de les notes dels dos exàmens quadrimestral. Per aprovar per curs caldrà superar tots dos exàmens o bé treure una mitjana de 5 però sense que la nota més baixa de les dues sigui inferior a 4. En cas contrari caldrà fer un examen final de tot el programa del curs (incloses) les pràctiques en la data indicada per la Facultat.